

Asia: VN/1364/2022

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024-2030

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

- Arene pitää valtiovarainministeriön lakiesitystä tarpeellisena ja kannatettavana.
- Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta keskeistä on tapa, jolla kasvava TKI-rahoitus kohdennetaan eri hallinnonalojen ja erilaisten rahoitusinstrumenttien välillä. Suomen hyvinvointi edellyttää panostusten lisäämistä soveltavaan tutkimukseen ja tuottavuutta edellyttävään pitkäjänteiseen kehittämistyöhön. Tämä edellyttää Suomen Akatemian ja Business Finlandin rahoituskriteerien muuttamista edistämään korkeakoulujen ja yritysten välistä yhteistyötä TKI-toiminnassa.
- Kansallisista julkisista TKI-rahoitusinstrumenteista puuttuu nykyisin sellaiset rahoitusvälineet, jotka tukisivat korkeakoulujen ja yritysten yhteistyötä. Rahoitus on siiloutunut nykyisellään pitkälti perustutkimuksen tekoon tai yritysten oman kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen.
- Parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportissa esitetyistä julkisen TKI-rahoituksen turvaavista malleista valittu malli, jossa TKI-rahoituksen taso nostetaan 1,2 prosentin BKT:stä lakisääteisten korotusten avulla, on paras tarjolla olleista vaihtoehdoista.
- Esitetty malli takaa julkisen TKI-rahoituksen kasvavalle kehitysuralle tämän vuosikymmenen loppuun asti ja siten kannustaa yrityksiä, korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia investoimaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan pitkäjänteisesti, kun rahoituksen taso on ennakoitavissa.
- Laissa tulisi tarkemmin määritellä, mitkä rahoitusmuodot kuuluvat lain piiriin.
- Lakiesityksen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskeva monivuotinen suunnitelma on tarpeellinen rahoituksen ennakoitavuuden kannalta.
- TKI-rahoituksen vaikuttavuus on vahvasti sidoksissa väestön koulutustason nostoon ja väestökehitykseen. Jotta TKI-investoinnit tuottavat parhaalla mahdollisella tavalla, edellyttävät ne rinnalle riittäviä investointeja myös korkeakoulutukseen ja koulutusperäiseen maahanmuuttoon.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan valtionrahoitus

Valtiovarainministeriön valmistelemissa lakiluonnoksessa esitetään, että valtion t&k-rahoituksen määrä kasvatetaan vuosina 2024–2030 siten, että valtuutuksien ja määrärahojen suuruus vastaa vuonna 2030 1,2 prosenttia bruttokansantuotteesta. Lakiesityksen pohjaksi on asetettu tavoite saavuttaa vuoteen 2030 mennessä t&k-rahoituksessa taso, joka vastaa 4 prosenttia bruttokansantuotteesta. Julkisen rahoituksen osuudeksi on tavoitteessa asetettu 1/3, kun taas yksityisen sektorin tulisi tuottaa rahoituksesta 2/3.

Arene kannattaa valtiovarainministeriön esitystä tavoitteesta ja aikataulusta. Esitetty malli on paras parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportissa esitetyistä julkisen TKI-rahoituksen turvaavista malleista. Esitetty malli takaa julkisen TKI-rahoituksen kasvavalle kehitysuralle tämän vuosikymmenen loppuun asti ja siten kannustaa yrityksiä, korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia investoimaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan pitkäjänteisesti, kun rahoituksen taso on ennakoitavissa.

Arene katsoo, että lakiesityksessä tulisi olla tarkemmin kirjattuna, mitkä instrumentit ja rahoituslähteet ovat valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen piirissä. Arene pitää selkeänä Tilastokeskuksen käyttämää määritelmää valtion t&k-menoista. Lakiesitykseen tulisi suoraan kirjata myös pykälätasolla, että valtion t&k-rahoituksella tarkoitetaan tässä laissa Tilastokeskuksen määritelmää.

T&k-toimintaa koskeva monivuotinen suunnitelma

Osana rahoituslakia säädetään tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevasta monivuotisesta suunnitelmasta. Suunnitelma olisi voimassa kahdeksan vuotta ja kukin valtioneuvosto hyväksyy suunnitelman kerran vaalikaudessa. Arene pitää tärkeänä, että suunnitelma tuo TKI-rahoituksen kohdentamiseen lisää ennakoitavuutta ja vakautta. Toisaalta on selvää, että jokainen hallitus haluaa jättää kädenjälkensä rahoituksen allokointiin. Tärkeää onkin, että rahoituksen isoista linjoista pidetään kiinni myös yli hallituskausien ja kahdeksanvuotisen suunnitelmakauden.

Esityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö valmistelvat yhdessä suunnitelman osallistaen sidosryhmiä valmisteluun. Arene korostaa, että yhteistyön syventäminen ministeriöiden välillä on tarpeen, sillä nykyiset TKI-rahoitusinstrumentit ovat vahvasti siiloutuneet ministeriön tehtäväjaon mukaisesti. Arene katsoo, että yhteisessä valmistelutyössä on myös tarkasteltava rahoituksen nykyistä jakautumista suhteessa tavoitteisiin ja Suomen hyvinvoinnin edellytysten luomiseen. Julkisen TKI-rahoituksen tulisi tukea nykyistä enemmän soveltavaa tutkimusta sekä korkeakoulujen ja työelämän välistä yhteistyötä.

Suomi tarvitsee TKI-rahoitusinstrumenttien uudistuksen

Ammattikorkeakoululaki määrittelee ammattikorkeakoulujen tehtäväksi elinkeinorakennetta uudistavan soveltavan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan. Rahat työhönsä AMKit saavat perusrahoituksestaan sekä hakemalla rahoitusta eri lähteistä. Keskeiset kotimaiset TKI-toiminnan rahoittajat Business Finland ja Suomen Akatemia eivät mainittavasti rahoita ammattikorkeakoulujen TKI-toimintaa, vaan niiden rahoitus perustuu pitkälle muihin rahoituslähteisiin. Ulkopuolista, kilpailtua TKI-rahaa AMKit hankkivat vuositasolla noin 128 miljoonaa euroa.

Arene vaatii, että Suomen Akatemian ja Business Finlandin rahoituskriteerejä kohdistetaan paremmin edistämään korkeakoulujen ja yritysten välistä yhteistyötä TKI-toiminnassa. Nykyiset Akatemian ja Business Finlandin rahoituskriteerit eivät tue yhteistyöhön ja alueellisten ekosysteemin kehittymiseen. Suomi ei työllistä, kasva ja kehity ilman tutkimusperusteista ja käytännönläheistä soveltavaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa.

TKI-aktiviteetin lisääntymisen edellyttää panostuksia koulutukseen

TKI-toiminnan kasvu edellyttää osaajia, mikä on nyt jo nyt haaste Suomelle. Jotta t&k-rahoituksella pystytään lisäämään hyvinvointia, innovaatioita ja kasvua, edellyttää se myös koulutusjärjestelmän riittävää resursointia osaajien kouluttamiseen sekä koulutuksen ja tutkimuksen yhteyden lisäämistä. Viime vuosina koulutusmääriä on kasvatettu merkittävästi ilman samanaikaista resurssilisäystä, tätä työtä kompensoidaan tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoituksella. Opiskelijamäärien kasvattamista on haastanut myös lisääntyvä paine tuottaa koulutus monimuotokoulutuksena, verkossa ja samansisältöisinä monenlaisin toteutusmuodoin. Korkeakoulujen koulutustehtävän rahoitus edellyttää samanlaista pitkäjänteistä rahoitussuunnitelmaa ja lainsäädäntöä, jotta Suomi pärjää globaalissa osaajakilpailussa. Nythän ei ole uskottavaa suunnitelmaa koulutustason nostamiseksi.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén

puheenjohtaja

Ida Mielityinen

toiminnanjohtaja

Ylönen Nina
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry